

آیا قرآن مهجور است؟

زنده‌یاد استاد سیدهادی محدث

اشاره

رسول گرامی اسلام (ص) از اینکه امتش قرآن را از صحنه زندگی فردی و اجتماعی خویش خارج می‌کنند، به دنیاگرایی می‌پردازند به خداوند سبحان چنین شکوه می‌آورد: «... یا رب ان قومی اتخذوا هذا القرآن مهجورا» (فرقان/ ۳۰).

امت من این قرآن انسان‌ساز و حیات‌آفرین را به تعطیلی کشانده و از زندگی فردی و اجتماعی خویش جدا کرده‌اند. در واقع، قرآن از جامعه فاصله گرفته و متروک شده است.

کلیدواژه‌ها: مهجور، قرآن، مفاهیم، انس، حکومت، تدبیر

مفهوم مهجور بودن قرآن

همین است که امت اسلامی با همه علاقه‌ای که به قرآن و ارادتی که به پیامبر گرامی خویش دارند، از قرآن به همان قرائت و تجوید و احیانا حفظ جزء و کل آن بسنده می‌کنند و فضای اجتماعی خویش را از انواع مسابقات پرهزینه و تشریفاتی پُر می‌سازند ولی برای فهم عمیق آیات فرهنگ انسان‌ساز و معارف حیات‌بخش آن، چاره‌ای نمی‌اندیشند و در برابر دعوت الهی و رهبر خویش که فریاد می‌زند: «یا ایها الذین امنوا استجیبوا لله و للرسول اذا دعاکم لما یحییکم» (ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اجابت کنید خدا و رسول را، آن‌گاه که شما را بر آن می‌خوانند، که شما را از مرگ علمی، اعتقادی، اخلاقی و رفتاری نجات بخشند و حیات

معنوی و انسانی تقدیمتان دارند)، هیچ عکس‌العمل مطلوب و جدی نشان نمی‌دهند و عملاً بدان لبیک نمی‌گویند.

قرآن تنها دوی شفا بخش

به این چند آیه، به‌عنوان مشتم نمونه خروار در شناخت قرآن توجه کنید:

الف. «الم - ذلک الکتاب لاریب فیه هدی للمتقین» (بقره/ ۱/۲)؛

ب. «هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَ هَدًی وَ رَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ یُوقِنُونَ» (جاثیه/ ۲۰)؛

پ. «قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین، یهدی به الله من اتبع رضوانه سبیل السلام و یخرجهم من الظلمات الی النور بآذنه و یهدیهم الی صراط مستقیم» (مائده/ ۱۵ و ۱۶)؛

ت. «هَذَا بَیَانُ لِلنَّاسِ وَ هَدًی وَ مَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِینَ» (آل عمران/ ۱۳۸)؛

ث. یا ایها الناس قد جاءکم برهان من ربکم و انزلنا الیکم نورا مبینا» (نساء/ ۱۷۴)؛

ج. و نزل من القرآن ما هو شفاء و رحمه للمؤمنین» (اسراء/ ۸۲)؛

چ. «و نزلنا علیک الکتاب تبیاناً لکل شیء و هدی و رحمۃ و بشرى للمسلمین» (نحل/ ۸۹)؛

ح. «کتاب انزلناه الیک مبارک لیدبروا آیاته» (ص/ ۲۹)؛

خ. «ان هذا القرآن يهدي للتي هي اقوم و يبشر المؤمنين» (اسراء/ ۹)؛
د. «و انزل معهم الكتاب بالحق ليحكم بين الناس فيما اختلفوا فيه» (بقره/ ۲۱۳)؛
آری قرآنی که رحمت و نور، بیانگر همه چیز، روشننگر راه هدایت، پنددهنده، شفافبخش همه دردها، هدایتگر استوارترین راه‌های انسانی و داوری برای همه اختلافات بشری و .. است، برای تدبیر و فهم و عمل به این امت عرضه شد ولی امت اسلامی از قبول هدایت مستقیم قرآن سرپیچی کردند و راه ناسپاسی و کفران پیش گرفتند. «و لقد صرفنا للناس فی هذا القرآن من کل مثل فابی اکثر الناس الا کفورا» (اسراء/ ۸۹).

دیدگاه حکیمانه مقام معظم رهبری

مقام معظم رهبری تنها راه نجات قرآن از مهجوریت را این چنین بیان می‌فرماید: «کشور بحمدالله، امروز متکی به معارف قرآن است. آن روزی که این معارف در سطح همه مردم رواج پیدا کند و مستقیم از خود قرآن آن را بگیرند، روزی است که این ملت و این کشور، برای همیشه شکست‌ناپذیر خواهد شد.»
یعنی مادامی که بهره‌مندی امت اسلامی از قرآن، تنها قرائت و تجوید و حفظ و احیاناً مراجعه به ترجمه و تفسیر دیگران باشد، به یقین در مقابل تهاجم فرهنگی و فرهنگ بنیان‌کن کفر جهانی و استکبار بین‌المللی، مصونیت ندارد و ابزار دست باز یگران سیاسی فرهنگی خواهد بود. تنها راه نجات از خود باختگی و بی‌هویتی، راه‌یابی مستقیم به فهم آیات هدایتگر قرآن و گرفتن معارف انسان‌ساز آن به‌طور مستقیم از خود قرآن است.

پنج گام مفید و مؤثر

به‌منظور دستیابی مستقیم به معارف قرآن گام‌های زیر پیشنهاد می‌شوند.
الف. آشنایی با فهم اولیه آیات ساده و محکمات که حاوی هدایت فطری قرآن است؛
ب. تدبیر در آیات قرآن کریم؛
پ. تحقیق موضوعی، فرازها و سوره‌های قرآنی؛
ت. دستیابی به جامعیت و اعجاز قرآن کریم، در قالب انس با قرآن؛
ث. آشنایی با مکتب اهل بیت (ع) و بهره‌گیری از آن به‌عنوان ترجمان قرآن.

روش دستیابی مستقیم عامه مردم به معارف

انسان‌ساز قرآن کریم

مقدمه اول، رهنمودی از رهبر

به‌منظور ورود به مطلب و مستندسازی سخن، بجاست که به رهنمود مقام معظم رهبری در این راستا توجه شود: «کشور بحمدالله امروز متکی به معارف قرآن است. آن روزی که این معارف در سطح همه مردم رواج پیدا کند و مستقیم از خود قرآن آن را بگیرند، آن روز، روزی است که این ملت و این کشور برای همیشه شکست‌ناپذیر خواهد شد.»
با کمی دقت و تدبیر در رهنمود فوق نکات زیر به‌نظر می‌آید:

۱. رمز شکست‌ناپذیری نسل انقلاب و عموم مردم در مقابل تهاجم فرهنگ مبتذل غرب، انس مردم و دستیابی آنان به معارف قرآنی است.
۲. این معارف باید مستقیماً از معارف قرآنی به عموم مردم برسند و این معارف در دسترس عموم هستند.

مقدمه دوم، حجیت قرآن

همه ما مسلمانان معتقدیم که قرآن کریم انسان‌ساز و هدایتگر، تنها معجزه باقیه پیامبر اکرم (ص) و تنها حجت خدا بر تمام مردم است. حال چنانچه عموم مردم قادر به استفاده و دستیابی مستقیم از معارف انسان‌ساز قرآن نباشند، حجیت قرآن زیر سؤال خواهد رفت. از آنجا که حجیت قرآن امری غیر قابل تشکیک است، فرهنگ و معارف فطری قرآن، به تدبیر حکیمانه الهی به‌گونه‌ای انشأ شده است که به سادگی و با کمترین اهتمام به یادگیری، همگان می‌توانند بدان دسترسی یابند و معارف هدایتگر آن را مستقیماً از قرآن اخذ کنند

از این‌رو شایسته است نوجوانان ما با تدبیری ساده و در دسترس و روشی پرجاذبه و شیرین، پس از گذراندن مقدماتی، بلوغ طبیعی خود را با بلوغ اعتقادی و بهره‌مندی از معارف دلنشین و فطری قرآنی بگذرانند تا از این رهگذر، در کنار خداواری به خودباوری ناب و کرامت ذاتی خویش نیز برسند و با توجه به «من کرمت علیه نفسه هانت علیه شهواته»، هیچ‌گونه گرایشی به ابتذال پیدا نکنند و از این طریق بیمه شوند.

مقدمه سوم، بازگشت به خویشتن الهی خود

با مراجعه به کتاب‌های تاریخ ایران اسلامی و دقت در آن‌ها که در گذشته، نظام اجتماعی و فرهنگی این امت را تحلیل کرده‌اند، از جمله کتاب تاریخ محقق

**قبول ولایت‌الله و
تعهد در قبال آن،
مستلزم قبول ولایت
و سرپرستی نماینده
او به‌عنوان رهبر،
امام، الگو و مجری
قوانین و احکام
الهی است که در
رأس حکومت دینی
قرار گرفته است و
نقش فصل‌الخطاب
را دارد. احکام
حکومتی او
هم‌ارزش احکام
الهی است و آحاد
امت ملزم به رعایت
آن هستند**

**تدبر در آیات
قرآن، یعنی تعمق
و ژرف‌نگری
برای دستیابی به
پیام‌های حاصل از
آیات که از دقت نظر
روی یکایک
واژه‌های به‌کاررفته
در هر آیه و بار
فرهنگی هر یک
حاصل می‌شود**

فرانسوی، گوستاولوبون، ملاحظه می‌شود که حدود صد سال قبل، زمانی که هنوز نظام مدرسه‌ای در جامعه ایرانی ما متداول نشده بود، عموم مردم در سن کودکی و نوجوانی که به مکتب می‌رفتند، بعد از یادگیری قرائت قرآن به‌گونه‌ای سنتی، به یادگیری واژه‌های آن می‌پرداختند. در واقع، به‌عنوان یک فرهنگ عمومی از همان ابتدای کودکی و نوجوانی به راحتی می‌توانستند قرآن و حدیث و دعا و زیارات را بخوانند و استفاده از متون دینی قرآن و حدیث و ادعیه معارف حقه الهیه برایشان میسر بود.

ولی از زمانی که نظام مدرسه‌ای در ایران معمول شد، تاکنون نتوانسته‌ایم به کمک درس‌های قرآن و تعلیمات دینی و عربی این نیاز ضروری را تحقق بخشیم؛ به‌طوری که عامه مردم چنانچه خواهند با معارف قرآن آشنا شوند، این کار تنها از طریق مراجعه به تفاسیر، آن هم بلافاصله بعد از یادگیری قرائت قرآن و احیاناً حفظ آیات برایشان ممکن می‌شود. لذا کم هستند کسانی که بدین طریق، آن هم در سنین نوجوانی و جوانی توانسته باشند به این خواسته نائل آیند. در نتیجه، قریب به اتفاق جامعه اسلامی ایران از انس با قرآن و دستیابی مستقیم به معارف آن محروم بوده‌اند.

اولین حلقه مفقوده، «آموزش مفاهیم قرآن از طریق کلمات اکثر» است.

در راستای دستیابی عموم مردم به معارف انسان‌ساز قرآن کریم، خوب است بدانید که مجموع کلمات قرآن کریم چیزی حدود ۷۸ هزار کلمه است که بسیاری از آن‌ها تکراری هستند. اگر کلمات تکرار شده را منظور نکنیم، مجموع کلمات بدون تکرار قرآن کمتر از ۱۲ هزار کلمه خواهد بود.

حال اگر سطح فراوانی کلمات پرکاربرد و زیاد تکرار شده در قرآن (کلمات اکثر) را در نظر بگیریم، به آمار زیر دست خواهیم یافت:

• حدود ۱۰۰ کلمه در قرآن کریم بیش از ۹۶ مرتبه تکرار شده‌اند؛ یعنی حدود ۵۰ درصد کل کلمات قرآن.

• حدود ۲۰۰ کلمه در قرآن کریم بیش از ۴۷ مرتبه تکرار شده‌اند؛ یعنی حدود ۶۰ درصد کل کلمات قرآن.

• حدود ۴۰۰ کلمه در قرآن کریم بیش از ۲۲ مرتبه تکرار شده‌اند؛ یعنی حدود ۶۷ درصد کل کلمات قرآن.

• حدود ۶۰۰ کلمه در قرآن کریم بیش از ۱۴ مرتبه تکرار شده‌اند؛ یعنی حدود ۷۲ درصد کل کلمات قرآن.

• حدود ۸۰۰ کلمه در قرآن کریم بیش از ۱۰ مرتبه تکرار شده‌اند؛ یعنی حدود ۷۵ درصد کل کلمات قرآن.

حال چنانچه ۸۰۰ کلمه از کلمات اکثر را که بیش از ده بار در قرآن تکرار شده‌اند و با احتساب تکراری‌های آن‌ها ۷۵ درصد کل کلمات قرآن را شامل می‌شوند، به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی شده و آموزشی و در قالب ۴۰ درس تدوین کنیم که به‌طور متوسط در هر درس ۲۰ کلمه اکثر آموزش داده شود، مخاطب به سادگی به فهم اکثر آیات ساده قرآن که از همین کلمات اکثر ساخته و تشکیل شده‌اند، نائل خواهد آمد.

از آنجا که به لطف و تدبیر الهی، تمام معارف انسان‌ساز و هدایتگر قرآن در همین آیات آمده‌اند، از این طریق و به سادگی خواهیم توانست به تمامی معارف قرآن عزیز راه یابیم و با بهره‌گیری از «برنامه انس با قرآن»، مقدمات تخلق به اخلاق قرآنی و تأدب به آداب انسان‌ساز قرآنی و شناخت معارف فطری آن را طی کنیم. این امرحیاتی و حیات‌آفرین هم در نظام آموزشی رسمی کشور می‌باید به اجرا درآید که بحمدالله در نظام آموزشی جدید قرآن، در دو دوره ابتدایی و متوسطه تاحدودی چنین شده است، و هم در نظام آموزش عمومی جامعه، یعنی در نهادهای فرهنگی کشور، مثل وزارت ارشاد، سازمان تبلیغات اسلامی، واحد فرهنگی بسیج و انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان و دانشجویان، به‌ویژه هیئت‌های مذهبی و مشابه آن‌ها.

در این راستا تاکنون چند گام مقدماتی و ابتدایی برداشته شده است؛ از جمله:

۱. تهیه کلیدهای فهم زبان قرآن شامل ۲۴ درس در ۲۴ دفتر کوچک و زیبا و ۳۰۰ کلمه از کلمات اکثر؛

۲. تدوین مجموعه ۶ جلدی آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن، تألیف شده در «دارالقرآن بنیاد شهید»، شامل ۴۸ درس و هزار کلمه از کلمات اکثر؛

۳. تدوین مجموعه کتاب‌های درسی قرآن برای دوره ابتدایی در پنج پایه، شامل ۱۲۰ تا ۱۵۰ کلمه اکثر؛

۴. تدوین مجموعه کتاب‌های درسی قرآن برای دوره متوسطه اول، هر پایه تحصیلی شامل ۱۲ درس

**طرح کلیدهای فهم
زبان قرآن که اولین
گام در این راستا
بوده، به محضر
علامه طباطبایی،
صاحب تفسیر
گران قدر «المیزان»
عرضه شد و ایشان
فرمودند: «قدر این
امر را بدانید که حلقه
مفقوده‌ای است در
شیوه‌های دستیابی به
معارف قرآن**

تدبّر در آیات قرآن کریم؛ دومین حلقه مفقوده

دومین حلقه مفقوده، در راستای دستیابی عموم مردم به معارف انسان‌ساز قرآن، تدبّر در آیات قرآن کریم است. بعد از گذراندن مجموعه آموزش مفاهیم قرآن به صورت حضوری، یا نیمه‌حضوری و یا غیر حضوری (مکاتبه‌ای) و بعد از آنکه سالی را هم به بسترسازی انس با قرآن و به رنگین کردن هر روز کلمات فرا گرفته در دو صفحه پرداختید، برای سال سوم و یا هم‌زمان با بسترسازی انس با قرآن و رنگین کردن واژه‌های قرآن در سال دوم، به یکی از دو روش زیر به فراگیری روش تدبّر در آیات قرآن و تمرین و ورزیدگی در آن پردازید:

الف. مطالعه تدریجی، دقیق و مستمر تغییر راهنما در محدوده دو سوره بقره و آل عمران؛

ب. فراگیری مجموعه ۲۴ درس دو سوره حجرات و شوری در همین راستا.

سوره شوری که در مکه نازل شده است، بسترساز تأسیس حکومت اسلامی است. سوره حجرات نیز که در مدینه و بعد از تأسیس حکومت اسلامی نازل شده است، ارکان حکومت و نظام اجتماعی اخلاقی را در میان امت اسلامی بیان می‌دارد. آموزش این سوره‌ها به چهار منظور و هدف انجام می‌گیرد:

۱. تمرین و کاربرد آموزش مفاهیم و تقویت آن؛
۲. تمرین و آموزش شیوه تدبّر در آیات قرآن؛
۳. آشنایی با وجهه سیاسی و حکومتی قرآن؛
۴. آشنایی با اینکه هریک از سوره‌های قرآن به‌گونه یک مجموعه ارکانیک و به هم پیوسته و هدفدار، مستقل از سایر سوره‌هاست.

تدبّر در آیات قرآن

تدبّر در آیات قرآن، یعنی تعمق و ژرف‌نگری برای دستیابی به پیام‌های حاصل از آیات که از دقت‌نظر روی یکایک واژه‌های به‌کاررفته در هر آیه و بار فرهنگی هریک حاصل می‌شود. از جمله تکیه‌گاه آیات که از آن‌ها پیام‌ها صادر می‌شوند، این موارد هستند:

• موضوع آیات و مسائل محوری آن؛

• نوع خطاب و مخاطب آیات؛

• صفات الهی که نوعاً آخر آیات آورده می‌شوند؛

• مسائل لوازمی حاصل از جهت‌گیری آیات و مقتضیات آن‌ها؛

و از این قبیل زمینه‌هایی که در آیات، بسترساز برداشت‌های متنوع ما خواهند بود. برای روشن شدن مطلب کافی است، عملاً وارد این مقوله شویم.

قطعاً بسیاری از قرآن‌پژوهان خوب می‌دانند که اولین اثر گران قدری که به‌گونه علمی و اصولی به امر تدبّر در آیات پرداخته است و از سایر آثاری که در این راستا تألیف شده‌اند، گوی سبقت را ربوده است، «تفسیر راهنما» است که به انصاف باید آن را «راهنمای تفسیر» نامید؛ از آنجاست که این اثر علمی، اصولاً وجهه تفسیری ندارد.

درس اول: فراز اول سوره حجرات

ولایت‌الله و نقش رهبری به‌عنوان دو رکن از ارکان حکومت اسلامی

• یا ایها الذین آمنوا لاتقدموا بین یدی الله و رسوله و اتقوا الله ان الله سمیع علیم (حجرات/ ۱).

• یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی و لا تجهروا له بالقول کجهر بعضکم لبعض ان تحبط اعمالکم و انتم لا تشعرون (حجرات/ ۲).

• ان الذین یغضون اصواتهم عند رسول الله اولئک الذین امتحن الله قلوبهم للتقوی لهم مغفرة و اجر عظیم (حجرات/ ۳).

• ان الذین ینادونک من وراء الحجرات اکثرهم لا یعقلون (حجرات/ ۴).

• و لو انهم صبروا حتی تخرج الیهم لکان خیرا لهم و الله غفور رحیم (حجرات/ ۵).

۱-۱. اولین ویژگی در نظام اجتماعی دینی و حکومت اسلامی، انحصار تشریح و قانون‌گذاری به ذات حق و نفی و تحریم هرگونه اجتهاد و اظهارنظری در مقابل فرامین الهی است. (حرام بودن اجتهاد و اظهارنظر کردن در مقابل نص قانون الهی).

**طرح کلیدهای فهم
زبان قرآن که اولین
گام در این راستا
بوده، به محضر
علامه طباطبایی،
صاحب تفسیر
گران قدر «المیزان»
عرضه شد و ایشان
فرمودند: «قدر این
امر را بدانید که حلقه
مفقوده‌ای است در
شیوه‌های دستیابی به
معارف قرآن**

تدبر در آیات قرآن کریم؛ دومین حلقه مفقوده

دومین حلقه مفقوده، در راستای دستیابی عموم مردم به معارف انسان‌ساز قرآن، تدبر در آیات قرآن کریم است. بعد از گذراندن مجموعه آموزش مفاهیم قرآن به صورت حضوری، یا نیمه‌حضوری و یا غیر حضوری (مکاتبه‌ای) و بعد از آنکه سالی را هم به بسترسازی انس با قرآن و به رنگین کردن هر روز کلمات فرا گرفته در دو صفحه پرداختید، برای سال سوم و یا هم‌زمان با بسترسازی انس با قرآن و رنگین کردن واژه‌های قرآن در سال دوم، به یکی از دو روش زیر به فراگیری روش تدبر در آیات قرآن و تمرین و ورزیدگی در آن پردازید:

الف. مطالعه تدریجی، دقیق و مستمر تغییر راهنما در محدوده دو سوره بقره و آل عمران؛

ب. فراگیری مجموعه ۲۴ درس دو سوره حجرات و شوری در همین راستا.

سوره شوری که در مکه نازل شده است، بسترساز تأسیس حکومت اسلامی است. سوره حجرات نیز که در مدینه و بعد از تأسیس حکومت اسلامی نازل شده است، ارکان حکومت و نظام اجتماعی اخلاقی را در میان امت اسلامی بیان می‌دارد. آموزش این سوره‌ها به چهار منظور و هدف انجام می‌گیرد:

۱. تمرین و کاربرد آموزش مفاهیم و تقویت آن؛
۲. تمرین و آموزش شیوه تدبر در آیات قرآن؛
۳. آشنایی با وجهه سیاسی و حکومتی قرآن؛
۴. آشنایی با اینکه هریک از سوره‌های قرآن به‌گونه یک مجموعه ارگانیک و به هم پیوسته و هدفدار، مستقل از سایر سوره‌هاست.

تدبر در آیات قرآن

تدبر در آیات قرآن، یعنی تعمق و ژرف‌نگری برای دستیابی به پیام‌های حاصل از آیات که از دقت‌نظر روی یکایک واژه‌های به‌کاررفته در هر آیه و بار فرهنگی هریک حاصل می‌شود. از جمله تکیه‌گاه آیات که از آن‌ها پیام‌ها صادر می‌شوند، این موارد هستند:

• موضوع آیات و مسائل محوری آن؛

• نوع خطاب و مخاطب آیات؛

• صفات الهی که نوعاً آخر آیات آورده می‌شوند؛

• مسائل لوازمی حاصل از جهت‌گیری آیات و مقتضیات آن‌ها؛

و از این قبیل زمینه‌هایی که در آیات، بسترساز برداشت‌های متنوع ما خواهند بود. برای روشن شدن مطلب کافی است، عملاً وارد این مقوله شویم.

قطعاً بسیاری از قرآن‌پژوهان خوب می‌دانند که اولین اثر گران قدری که به‌گونه علمی و اصولی به امر تدبر در آیات پرداخته است و از سایر آثاری که در این راستا تألیف شده‌اند، گوی سبقت را ربوده است، «تفسیر راهنما» است که به انصاف باید آن را «راهنمای تفسیر» نامید؛ از آنجاست که این اثر علمی، اصولاً وجهه تفسیری ندارد.

درس اول: فراز اول سوره حجرات

ولایت‌الله و نقش رهبری به‌عنوان دو رکن از ارکان حکومت اسلامی

• یا ایها الذین آمنوا لاتقدموا بین یدی الله و رسوله و اتقوا الله ان الله سمیع علیم (حجرات / ۱).

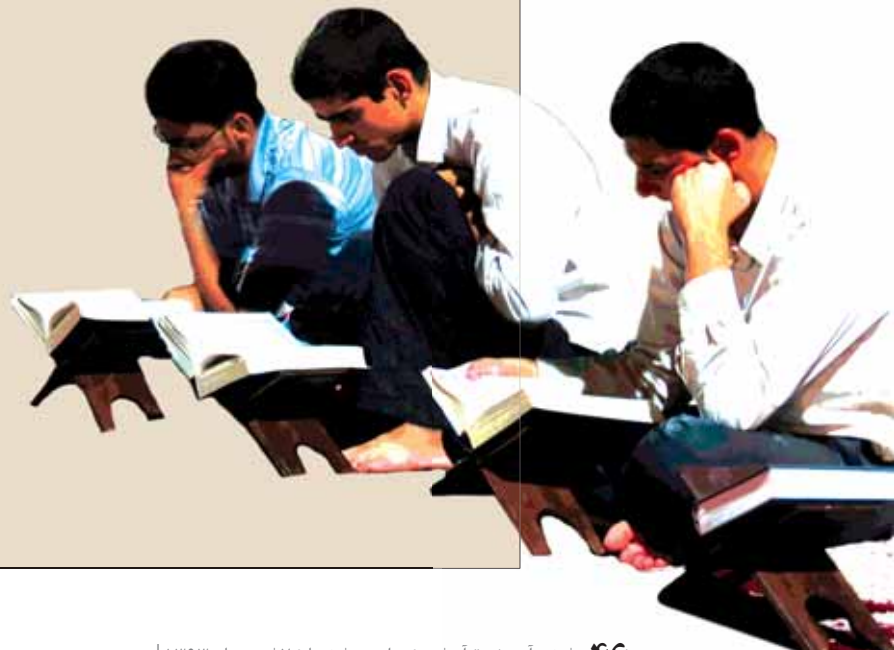
• یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی و لا تجهروا له بالقول کجهر بعضکم لبعض ان تحبط اعمالکم و انتم لا تشعرون (حجرات / ۲).

• ان الذین یغضون اصواتهم عند رسول الله اولئک الذین امتحن الله قلوبهم للتقوی لهم مغفرة و اجر عظیم (حجرات / ۳).

• ان الذین ینادونک من وراء الحجرات اکثرهم لا یعقلون (حجرات / ۴).

• و لو انهم صبروا حتی تخرج الیهم لکان خیرا لهم و الله غفور رحیم (حجرات / ۵).

۱-۱. اولین ویژگی در نظام اجتماعی دینی و حکومت اسلامی، انحصار تشریح و قانون‌گذاری به ذات حق و نفی و تحریم هرگونه اجتهاد و اظهارنظری در مقابل فرامین الهی است. (حرام بودن اجتهاد و اظهارنظر کردن در مقابل نص قانون الهی).

توضیح: ملاحظه می‌شود که این برداشت مستقیماً از عبارت «لا تقدموا بين يدي الله» که خطاب به مؤمنین است، حاصل می‌شود. چنین تعهدی را قبول ولایت‌الله می‌خوانند.

۱-۲. قبول این ولایت‌الله و تعهد در قبال آن، مستلزم قبول ولایت سرپرستی نماینده او به‌عنوان رهبر، امام، الگو و مجری قوانین و احکام الهی است که در رأس حکومت دینی قرار گرفته است و نقش فصل‌الخطاب را دارد. احکام حکومتی او، هم‌ارزش احکام الهی است و احکام ملت ملزم به رعایت آن هستند (لا تقدموا بين يدي الله و رسوله).

در نتیجه، اظهار نظر کردن در مقابل احکام حکومتی که از جانب رهبر الهی صادر می‌شود، تحریم گشته و نافرمانی از آن به منزله نافرمانی از احکام الهی است.

۱-۳. شرط تقوای الهی داشتن و در دینداری خدامدار بودن که خود شرط قبول اعمال عبادی است (انما يتقبل الله من المتقين)، التزام عملی به احکام الهی و احکام حکومتی است (واتقوا الله).

۱-۴. چنانچه بین امت اسلامی افرادی باشند که دور از دید دیگران، در مقام توطئه و نافرمانی و دارای نیات شومی باشند، بدانند که بر خدا پوشیده نیست و نفاق هرگز نجات‌بخش نخواهد بود (ان الله سمیع علیم).

۲-۱. تمرد در مقابل فرامین الهی (کفر و نفاق) و نپذیرفتن ولایت مقام رهبری و موضع‌گیری در مقابل وی، عدم رعایت حرمت و شخصیت رهبر و ادب برخورد با او، چنانچه آگاهانه باشد، موجب حبط تمامی اعمال عبادی خواهد شد (ان تحبط اعمالکم).

۲-۲. وجوب و ضرورت قبول ایمان به ولایت رهبر، اعم از اینکه رهبر پیامبر خدا، معصوم او، و یا ولی فقیه باشد، از آن جهت که همه آن‌ها مجری قوانین الهی هستند و نقش فصل‌الخطاب بودن آن‌ها، یک ضرورت سیاسی، حکومتی و اجتماعی و دارای ارزش مساوی است و ولایت مطلقه هریک از آنان به اعتبار حکومت دینی و ولایت‌الله است؛ به این دلیل، که تضعیف مقام رهبری، تضعیف حکومت دینی و احکام اجتماعی، و در نتیجه، تضعیف ولایت‌الله خواهد بود.

۳-۱. کسانی که رعایت ادب برخورد با رهبر دینی را می‌کنند و عملاً به ولایت او وفادارند، دارای تقوای آزموده‌شده‌ای هستند. به عبارت دیگر، قبول ولایت رهبر لازمه قبول ولایت‌الله و تقوای الهی است (اولئک الذین امتحن الله قلوبهم للتقوی).

۳-۲. کسانی که تقوای الهی و تعهد عملی نسبت به ولایت رهبر دارند، چنانچه در اعمال عبادی قصور و کوتاهی کنند، مشمول غفران الهی قرار خواهند گرفت و ولایت آنان موجب قبول سایر اعمال آن‌ها خواهد شد (لهم مغفرة).

۳-۳. تقوای الهی و استحکام تعهد عملی در قبال ولایت رهبر از آن نظر که جزو اصول دین و از لوازم توحید و نبوت است، ارزش بلندپایه‌ای دارد و اجر عظیمی را به همراه خواهد داشت (اجر عظیم).

۴-۱. اکثر کسانی که ندانسته ادب برخورد با رهبر الهی را رعایت نمی‌کنند، رفتارشان از روی بی‌خردی است و غرض و مرض و تعمدی ندارند.

۵-۱. افراد کم‌خرد اعمالشان از روی عجله انجام می‌شود. چنانچه شکیبایی به خرج دهند، عقل آن‌ها به کار می‌افتد و خود قبح عمل خویش را درک خواهند کرد (اکثرهم لا یعقلون - و لو انهم صبروا).

۵-۲. چنین افرادی که عجولانه و از روی غفلت برخورد بی‌ادبانه دارند، چنانچه به خود آیند و توبه کنند، مشمول غفران و مهر الهی قرار خواهند گرفت.

۵-۳. در مقابل این اکثریت، اقلیتی هم هستند که آگاهانه جسارت می‌کنند و نسبت به ولایت رهبر بی‌ایمان هستند که در نتیجه، اعمالشان حبط می‌شود.

امام خمینی (ره) می‌فرماید: «یکی دیگر از حجب که مانع استفاده از این صحیفه نوراتیه است، اعتقاد به آن است که جز آنچه مفسرین نوشته یا فهمیده‌اند، کسی را حق استفاده از قرآن شریف نیست. و تفکر و تدبیر در آیات شریفه را با تفسیر به رأی، که ممنوع است، اشتباه نموده‌اند و به واسطه این رأی فاسد و عقیده باطله، قرآن شریف را از جمیع فنون استفاده، عاری و قرآن را به کلی مهجور نموده‌اند؛ در صورتی که استفاده‌های اخلاقی و ایمانی و عرفانی به هیچ‌وجه مربوط به تفسیر نیست تا تفسیر به رأی باشد.» (برگرفته از «قرآن کتاب هدایت»، دفتر سیزدهم: ۱۳۳)

همچنین امام خمینی (ره) می‌فرماید: «قرآن سفره‌ای است که انداخته شده است برای همه طبقات. یعنی یک زبانی دارد که این زبان هم زبان عامه مردم است و هم زبان فلاسفه است و هم زبان عرفای اصطلاحی است و هم زبان اهل معرفت به حسب واقع. در این کتاب شریف، مسائلی هست که مهم‌مسائل معنوی است» (برگرفته از «قرآن کتاب هدایت»، دفتر سیزدهم: ۱۲۷).

کسانی که رعایت ادب برخورد با رهبر دینی را می‌کنند و عملاً به ولایت او وفادارند، دارای تقوای آزموده‌شده‌ای هستند. به عبارت دیگر، قبول ولایت رهبر لازمه قبول ولایت‌الله و تقوای الهی است